

Eesti Lasteaednike liidu kollektiivne pöördumine Riigikogule

Eesmärk: kõigile alushariduse pedagoogidele on kehtestatud vastavalt atesteerimise tulemustele ühtne riiklik õpetaja töötasu alammäär, mis on rahastatud sarnaselt kooli pedagoogidega.

Meie, allakirjutanud, teeme Riigikogule ettepaneku:

- kehtestada kõigile lasteaiaõpetajatele põhikooli ja gümnaasiumi õpetajatega võrdne riiklik töötasu alammäär üle Eesti;
- sätestada koolieelsete lasteasutuste rahastamine sarnaselt munitsipaalkoolide rahastamisega;
- muuta koolieelse lasteasutuse seadust ning viia sellesse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-ga 76 ja §-ga 82 sarnased sätted.

Sätestada koolieelse lasteasutuse seaduse § 27 (1), (2) ja (5) järgmiselt:

§ 27. Rahastamine

(1) Koolieelse lasteasutuse eelarve tulud moodustuvad eraldistest riigi- ja valla või linnaeelarvest, laekumistest eraõiguslikelt juriidilistelt isikutelt, vanemate poolt kaetavast osast, annetustest ning lasteasutuse põhimääruses sätestatud lasteasutuse õppekavavälisest tegevusest saadud tuludest.

(2) Koolieelse lasteasutuse kulud katab lasteasutuse pidaja. Lähtudes koolieelse lasteasutuse laste või laste rühmade arvust, määratakse kooskõlas riigieelarve seadusega igal aastal riigieelarvest toetus valdadele ja linnadele koolieelsete lasteasutuste õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate töötasu ning täiendkoolitusega seotud kulude katmiseks.

(5) Õpetaja töötasu alammäär

(1) Õpetajate töötasu alammäära lepivad kollektiivlepingu seaduses sätestatud tingimustel ja korras kokku:

1) tööandjate esindajatena valdkonna eest vastutav minister ja üleriigiliste kohaliku omavalitsuse üksuste liitude volitatud esindajad või kohaliku omavalitsuse üksuste ja erakoole pidavate eraõiguslike juriidiliste isikute volitatud esindajad ning

2) töötajate esindajana õpetajate registreeritud ühenduste volitatud esindajad.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kokkuleppe alusel kehtestab Vabariigi Valitsus õpetaja töötasu alammäära määrusega.

(3) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kokkulepet ei saavutata, kehtestab õpetaja töötasu alammäära Vabariigi Valitsus käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud määrusega.

Põhjendus

Meie, allakirjutanud ei ole rahul olukorraga, kus ühesugust tööd tegevate ning samadele kvalifikatsiooninõuetele (lasteasutuse õpetaja kvalifikatsiooninõuded on kõrgharidus ja pedagoogilised kompetentsid) vastavate lasteaiaõpetajate töötasu on olulisel määral erinev, olenevalt kohalikust omavalitsusest. Seega sõltub palga suurus peamiselt inimese elu- ja töökohast ning kohaliku omavalitsuse otsusest, mitte õpetaja kvalifikatsioonist, töökogemusest, tööpanusest või töö kvaliteedist. See on õpetajatööd tegevate isikute ebavõrdne kohtlemine.

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 12 lõige 1 näeb ette, et kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu. Antud juhul tuleneb ebavõrdne kohtlemine õpetaja töökohaks oleva koolieelse lasteasutuse asukohast, mis on „muuks asjaoluks“ põhiseaduse § 12 lõike 1 tähenduses.

Töötasu (sh. töötasu alammäära) erinevused ametiala piires sarnast tööd tegevate inimeste vahel on kasvanud väga suureks. Ühe kuu keskmise palga suurus lasteaiaõpetajatel 2014 aasta kohta on www.riigiraha.fin.ee andmetel erinevates kohalikes omavalitsustes 427 eurost kuni 1132 euroni. Vahe võib seega olla enam kui kahekordne. Samas ei võimalda praegused seadused kehtestada koolieelsete lasteasutuste õpetajatele töötasu alammäära riiklikult.

Kohalike omavalitsuste suurus, võimekus ja majanduslik olukord on erinev. Sellest tulenevalt on erinev ka nende võimekus maksta konkurentsivõimelist töötasu lasteaiaõpetajatele.

Meie, allakirjutanud, tunnustame riikliku töötasu alammäära tagamist kooliõpetajatele, kuid ei ole rahul olukorraga, et riiklikku töötasu alammäära ei ole tagatud lasteaiaõpetajatele. Nii kooli- kui ka lasteaiaõpetajate kvalifikatsiooninõuded on kehtestatud haridus- ja teadusministri määrusega ja on ühtsed riigis tervikuna. Nii kooli- kui ka lasteaiaõpetajad töötavad riigi kehtestatud õppekavade alusel. Tööd aga tasustatakse erinevatel alustel.

Eesti Vabariigi haridusseaduse § 2 lõige 5 ütleb: „Haridusel on järgmised tasemed: 1) alusharidus; 2) põhiharidus (hariduse I tase); 3) keskharidus (hariduse II tase); 4) kõrgharidus (hariduse III tase).“ Sama seaduse § 14 sätestab: „Alusharidus on teadmiste, oskuste, vilumuste ja käitumisharjumiste kogum, mis loob eeldused edukaks edasijõudmiseks igapäevaelus ja koolis.“ Eesti elukestva õppe strateegias 2020 on määratletud, kes on õpetaja: „Õpetajana peetakse silmas kõiki, kes juhivad õppeprotsessi ja kujundavad õpikeskkonda lasteaedades, üldhariduskoolides, kutsekoolides, kõrgkoolides, huvikoolides, vabahariduslikes koolituskeskustes, täiendõppes, avatud noortekeskustes, muuseumides jt. kultuuriasutustes.“ Lasteaia- ja kooliõpetaja ülesanded ongi väga sarnased, töö sisu erineb ainult haridusastmete lõikes.

Koolieelse lasteasutuse seaduse § 22 lõigete 2 ja 3 järgi loovad pedagoogid tingimused laste kasvamiseks ja arenemiseks vastastikusel lugupidamisel ning üksteisemõistmisel laste ja nende vanematega, samuti hoolitsevad laste elu ja tervise eest lasteasutuses; pedagoogid on kohustatud nõustama lasteasutuses käivate laste vanemaid ja teeninduspiirkonnas elavate lasteasutuses mittekäivate laste vanemaid nende soovil õppe- ja kasvatusküsimustes. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 75 lõike 2 kohaselt on õpetaja põhiülesanne toetada iga õpilase arengut ning aidata õpilasel kujundada huvi- ja võimetekohast õpiteed. Kõigi õpetajate kohustus on toetada parimal moel iga lapse/õpilase arengut, samuti täiendada ametialaselt oma kutseoskusi ja olla kursis haridusuuendustega.

Lasteaiaõpetaja töö muudab eriti pingeliseks talle seaduses selgesõnaliselt sätestatud kohustus ja vastutus hoolitseda laste elu ja tervise eest. Kooliõpetajal ei ole seaduses otsesõnu sätestatud kohustus hoolitseda laste elu ja tervise eest (selline kohustus on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 44 järgi koolil). Lasteaiaõpetaja vastutuse määr on suurem kui töötasu oluliselt väiksem. Sellele tuginedes ootab lasteaiaõpetaja oma töö väärtustamist sarnaselt kooliõpetajatega, kuid kahjuks riik praegu lasteaiaõpetajat õpetajana ei väärtusta.

Kooliõpetajate töötasu alammääras lepivad põhikooli-ja gümnaasiumiseaduse § 76 kohaselt „kollektiivlepingu seaduses sätestatud tingimustel ja korras kokku: [...] tööandjate esindajatena valdkonna eest vastutav minister ja üleriigiliste kohaliku omavalitsuse üksuste liitude volitatud esindajad või kohaliku omavalitsuse üksuste ja erakoole pidavate eraõiguslike juriidiliste isikute volitatud esindajad ning [...] töötajate esindajana õpetajate registreeritud ühenduste volitatud esindajad” ning selle kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

Koolieelse lasteasutuse seaduse § 27 lõike 1 alusel toimub lasteasutuse rahastamine lisaks annetustele ja vanemate poolt kaetavale osale riigieelarve ja valla- või linnaeelarve vahenditest. Lasteasutuse õpetaja palga alammääras lepivad vastavalt koolieelse lasteasutuse seaduse § 27 lõikele 5 kokku kohalike omavalitsusüksuste esindajad ja lasteasutuste õpetajate esindajad. Lasteaiaõpetajatele palga maksmine on hetkel kohaliku omavalitsuse üksuste ülesanne, milles riik ei osale. Teistmoodi on lahendatud kooliõpetajatele palga maksmine, mis on riigi kohustus.

Kuid seadus näeb siiski ette ka lasteaiaõpetajate palkade maksmise toetamise võimaluse. Koolieelse lasteasutuse seaduse § 27 lg 1¹: „Riigieelarves nähakse võimaluse korral ette toetus kohaliku omavalitsuse üksustele lasteasutuste kohtade loomiseks ja renoveerimiseks, lasteasutuste õpikeskkonna arendamiseks ja lasteasutuste õpetajate palgavahenditeks tingimusel, et kohaliku omavalitsuse üksus lisab riigieelarvest eraldatavale toetusele täiendavalt valla- või linnaeelarve vahendid [...]“. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6 lg 2. alusel võidakse ette näha koolieelsete lasteasutuste teatud kulude katmist kas riigieelarvest või muudest allikatest.

Munitsipaallasteaedade tegevuse korraldamine on kohustuslik omavalitsuslik ülesanne. Siiski on tegemist valdkonnaga, kus riik peaks kohalikke omavalitsusi toetama. Riigikohus on kohtuasjas nr 3-4-1-8-09 tehtud otsuses rõhutanud järgmist: „PS § 154 lõikest 1 tulenevat õigust ja kohustust otsustada ning korraldada seaduse alusel iseseisvalt kõiki kohaliku elu küsimusi, sealhulgas otsustada, kuidas kulutada kohaliku elu küsimuste lahendamiseks eraldatud raha, on omavalitsusüksusel võimalik järgida üksnes juhul, kui tal on selleks piisavalt raha. Seetõttu eeldab PS § 154 lõikes 1 sätestatud enesekorraldusõigus juba olemuslikult, et omavalitsusüksustele oleks tagatud õigus piisavatele rahalistele vahenditele omavalitsuslike ülesannete täitmiseks. Seejuures peab kõnealuse õiguse kohaselt olema tagatud nii seadusest tulenevate kui ka muude, seadusega sätestamata omavalitsuslike ülesannete piisav rahastatus.“ (punkt 55). Ning: „Samuti peab omavalitsuslike ülesannete rahastamissüsteem olema piisavalt mitmekülgne ja paindlik, arvestamaks nende ülesannete täitmiseks tarvilike kulutuste tegelikku muutumist. Väiksemate rahaliste vahenditega omavalitsusüksuste kaitseks tuleb rakendada rahalise ühtlustamise mehhanisme või analoogilisi meetmeid, et tasandada potentsiaalsete tuluallikate ja kulutuste ebahõltsust jagunemist omavalitsusüksuste vahel. Omavalitsusüksused tuleb kaasata rahastamissüsteemi puudutavate otsuste tegemisse. Kui võimalik, ei peaks omavalitsusüksustele eraldatavaid vahendeid siduma konkreetsete projektide finantseerimisega, et säilitada nende võimalikult suur iseseisvus ülesannete täitmisel.“ (punkt 56).

Kokkuvõttes johtuvad ülal kirjeldatud olukorrast alushariduse vallas tõsised probleemid.

- Tööl on lahkunud ja lahkumas erialase haridusega kogenud spetsialistid.
- Jätkuvalt on keeruline leida erialase ettevalmistusega lasteaiaõpetajaid, muusika-ja liikumisõpetajaid, logopeede, eripedagooge, tugispetsialiste, eri –ja sobitusrühmade õpetajaid.
- Suur hulk pensioniikka jõudvaid või juba pensionil olevaid ja veel töötavaid õpetajaid jääb lähiajal vanaduspensionile.
- Noored erialase kõrgharidusega inimesed praeguse palgaga tööle ei tule.
- Suure palgalõhe tõttu erinevates kohalikes omavalitsustes lahkuvad õpetajad tööle piirkondadesse, kus makstakse suuremat töötasu.
- Suur palgalõhe kasvab üle pensionilõheks.

Kui kohalikud omavalitsused ei suuda leida oma lasteaedadesse kvalifitseeritud personali ja olude sunnil võetakse üha enam tööle erialase hariduseta töötajaid, ei pruugi kvaliteetse alushariduse

tagamine osutada enam võimalikuks. Samas on selle kättesaadavus lastega peredele atraktiivsete elutingimuste loomisel väga oluline.

Kuidas pöördumises esitatud ettepanek olukorda parandab

Üksmeel valitseb selles, et kõigile lastele on vaja võimaldada vanemate soovil koht koolieelses lasteasutuses või kuni kolmeaastastele koht vanemate nõusolekul lastehoius. Koht lasteaias või lastehoius on oluline kuid siiski ainult poolik lahendus. Määrava tähtsusega on inimesed kes lasteasutustes töötavad. Nemad loovad ja kujundavad nii füüsilise kui vaimse keskkonna. Vaja on leida ka vahendid, et erialase ettevalmistusega inimesi tööl hoida ja parimaid tööle kutsuda. Nõuded neile, kellest võib kestva koolituse ja praktika tulemusena kujuneda hea õpetaja, on väga kõrged: teatud akadeemilise võimekuse tase, suhtlemisoskus, inimlikkus, võime taluda kestva vaimset pingutust, soov pidevalt areneda ja õppida. Samas on pedagoogiamet loominguiline töö.

Kvaliteetse õpikeskkonna suudavad luua vaid end turvaliselt ja enesekindlalt tundvad, oma töötasuga endale ja oma perele väärikat toimetulekut võimaldavad inimesed. Õpetajate ja täiskasvanute töötingimustest, enesetundest ja rahulolust sõltub laste heaolu.

Lasteaednike Liit usub, et kui pöördumises esitatavad ettepanekud seadusteks vormistada, paraneb olukord tuntavalt

- Erialase ettevalmistusega, kogenud, lastega tööd armastavad ja oma tööst lugupidavad õpetajad ei lahku enam töölt.
- Eestis tasakaalustub lasteaiatöötaja kutse olulisus.
- Lasteaiatöötajaks sobivaid inimesi hakkab konkureerima sellesse ametisse rohkem.
- Meie ettepaneku elluviimine loob tingimused, et lasteaiatöötaja elukutse valivad inimesed, kellel on selleks tööks vajalikud eeldused.
- Väärikas palk kõikjal Eestis loob konkurentsi, tekitab õpetajas vajaduse end rohkem arendada ning tõstab tema eneseväärikust.
- Õpetajad, kellele õpetajatöö on kutsumus, jäävad tööle lasteaeda.
- Konkurentsivõimeline palk on ka meesõpetajate lasteaeda tööletuleku eelduseks (lasteaiarühmades on poisse enamasti rohkem kui tüdrukuid).
- Riigivõimu õiged realistlikud hariduspoliitilised eesmärgid ja otsused tagavad pedagoogitöö väärtustamise.
- Õiglaselt tasustatud inimese eneseväärikus on märgatavalt kõrgem, sellel on vahetu suhtlemise kaudu positiivne mõju lapsele.
- Lastel on parem lapsepõlv. Nad kasvavad turvalises, loovas ja emotsionaalselt toetavas ja tervislikus keskkonnas.
- Lastel on sotsiaalsed oskused enda ja teistega toimetulekuks, valmisolek õppimiseks.
- Motiveeritud õpetaja, kes tunneb, et tema tööd väärtustatakse, on valmis oma töösse rohkem panustama, teeb oma tööd rõõmsalt ja pühendunumalt, millest võidavad kõik lapsed.

Kontaktisik:

Liili Pille
ELAL juhatuse esimees
lasteaednikeliit@gmail.com
53094555